

## แผนงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมง

### หลักการและเหตุผล

เขื่อนกัวคอกหมาเป็นเขื่อนที่กรมชลประทานจัดสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำในด้านการเกษตรในเขตจังหวัดลำปาง มีระดับการเก็บกักที่ ๓๔๘ เมตร รทก. มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำประมาณ ๗,๐๐๐ ไร่ เก็บกักน้ำได้ ๑๗๐ ลูกบาศก์เมตร การสร้างเขื่อนเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมทางน้ำจากสภาพน้ำไหลเป็นแหล่งน้ำนิ่ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาทางน้ำและทรัพยากรประมง

กรมชลประทานได้มีการศึกษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบของการก่อสร้างเขื่อนต่อนิเวศวิทยาทางน้ำ ทรัพยากรประมง และกำหนดให้มีแผนงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมง ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขและลดผลกระทบของการสร้างเขื่อนต่อทรัพยากรประมง และต่อประชาชนในพื้นที่ โดยกรมชลประทานสนับสนุนงบประมาณให้หน่วยงานกรมประมงในจังหวัดลำปาง โดยศูนย์ป้องกันและปราบปรามการประมงน้ำจืดภาคเหนือตอนบน จังหวัดลำปาง สำนักบริหารจัดการด้านการประมง ดำเนินการอบรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำและการทำการประมง และควบคุมการทำการประมงให้เป็นไปตามกฎหมายและมีประสิทธิภาพ สำนักงานประมงจังหวัดลำปางให้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการประมงแก่ประชาชนที่อาศัยในบริเวณอ่างเก็บน้ำ และสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำปาง สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด ดำเนินการผลิตและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำและคงความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการทำการประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกัวคอกหมาอย่างยั่งยืน

### วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำและคงความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำ

### ระยะเวลาการดำเนินการ

เดือนตุลาคม ๒๕๕๓ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๔

### สถานที่ดำเนินการ

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำปางและบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนกัวคอกหมา

### วิธีดำเนินการ

๑. ผลิตและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกัวคอกหมา

## ผลการดำเนินการ

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำปางได้ผลิตพันธุ์และปล่อยพันธุ์ปลาและกุ้งก้ามกราม (ตารางที่ ๑) โดยปล่อยกุ้งก้ามกราม ๒ ขนาด ได้แก่ ลูกกุ้งอายุประมาณ ๓๐ วัน ขนาดความยาว ๑ เซนติเมตร และลูกกุ้งอายุ ๗๐ วัน ขนาดความยาว ๒.๕ – ๓.๐ เซนติเมตร โดยปล่อยปลาในอ่างเก็บน้ำบริเวณสันเขื่อนปล่อยกุ้งบริเวณสันเขื่อนและบริเวณแหล่งหลบซ่อนที่จัดสร้างขึ้น

ตารางที่ ๑ พันธุ์สัตว์น้ำที่ปล่อยในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วคอหมา

ชนิด	ขนาด (ซ.ม.)	จำนวน (ตัว)	หมายเหตุ
๑. ปลาไน	๒ – ๓	๑๕๐,๐๐๐	ปลาจาด ปลาตะเพียนขาว ปลาแก้มช้ำปลาปึกแดง และปลาหมอขาว เป็นปลาที่มีรายงานว่ามีการแพร่กระจายในแม่น้ำวัง ปลาชนิดอื่นๆและกุ้งก้ามกราม กรมประมงได้ปล่อยในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วลมในเขตอำเภอแจ้ห่มก่อนการสร้างเขื่อนกิ่วคอหมา (คาดว่ามีการแพร่กระจายไปเหนือเขื่อนด้วย)
๒. ปลาตะเพียนขาว	๒ – ๓	๘๐๐,๐๐๐	
๓. ปลายี่สก	๓ – ๕	๑๒๐,๐๐๐	
๔. ปลาจาด	๒ – ๓	๑๐๐,๐๐๐	
๕. ปลาแก้มช้ำ	๒ – ๓	๑๐๐,๐๐๐	
๖. ปลาตะเพียนทอง	๒ – ๓	๓๐๐,๐๐๐	
๗. ปลากระโหี่	๓ – ๕	๑๐,๐๐๐	
๘. ปลาปึกแดง	๓ – ๕	๕๐,๐๐๐	
๙. ปลาหมอขาว	๓ – ๕	๑,๐๐๐	
๑๐. ปลาบึก	๑๐ – ๑๕	๑,๐๐๐	
๑๑. ปลาสวาย	๓ – ๕	๓๐,๐๐๐	
๑๒. กุ้งก้ามกราม	๑	๓,๔๐๐,๐๐๐	
๑๓. กุ้งก้ามกราม	๒.๕ – ๓.๐	๒๑๐,๐๐๐	
รวม		๕,๒๗๒,๐๐๐	

## สรุปและวิจารณ์ผล

สถานีประมงจืดจังหวัดลำปางได้ดำเนินการปล่อยปลาและกึ่งก้ามกรามลงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วคอหมา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๔ ตามแผนงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมง ซึ่งจากการสำรวจและเก็บข้อมูลของสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำปางและศูนย์ป้องกันและปราบปรามการประมงน้ำจืดภาคเหนือตอนบน จังหวัดลำปาง พบว่า ทรัพยากรสัตว์น้ำมีเพิ่มขึ้น จากการสำรวจ พบว่า ชาวประมงมีการทำการประมงด้วยเครื่องมือข่าย ขอนันช่อ เบ็ด และมีการดำน้ำมุงกุ้ง ปลาส่วนใหญ่ที่ชาวประมงจับได้ด้วยข่ายที่มีตาขนาดใหญ่ ได้แก่ ปลาตะเพียน ปลากาดำ ปลาอีสกเทศ ปลานิล ซึ่งเป็นปลาที่มีอยู่เดิม ส่วนปลาที่ปล่อยยังมีขนาดเล็กกว่าช่องตาข่าย ทำให้ยังไม่ถูกจับได้ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำปางจะทำการประเมินปลาที่ปล่อยในอ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วคอหมาต่อไป ส่วนปลาที่จับได้ด้วยขอนันช่อ ได้แก่ ปลาชิว ปลาแป้นแก้ว เป็นต้น สำหรับกึ่งก้ามกรามที่ปล่อย จากการสำรวจ พบว่า กึ่งก้ามกรามอาศัยตามซอกหิน บริเวณสันเขื่อน และมีหลายขนาด (ภาพที่ ๕ ) และจับได้ยากด้วยเครื่องมือประมง ส่วนใหญ่จะจับได้โดยการดำยิง และพบว่า ประชาชนในพื้นที่และชาวประมงมีการทำการประมงกึ่งก้ามกรามน้อย ซึ่งสำนักงานประมงจังหวัดลำปางได้บรรยายให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ในด้านการทำการประมงกึ่งก้ามกรามแล้ว คาดว่าในปีต่อไปน่าจะมีการจับกึ่งก้ามกรามมากขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. ๒๕๔๑. การศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการกิ่วคอหมา จังหวัดลำปาง. กรมชลประทาน.

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ ๑ รายละเอียดแผนและผลการปฏิบัติงานตามแผนงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมง แผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการกีดคอบมา จังหวัดลำปาง

การดำเนินงาน		แผน/ผล	แผนการปฏิบัติงาน											หมายเหตุ
			ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	
๑	กิจกรรมการปล่อยพันธุ์ปลา	แผน	←————→											
		ผล	←————→											
๒	กิจกรรมปล่อยกึ่งก้ามกราม	แผน	←————→											
		ผล	←————→											
๔	สรุปผลและจัดทำรายงาน	แผน												↔
		ผล												↔

ภาพที่ ๑ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ



ภาพที่ ๒ การอนุบาลกุ้งก้ามกรามให้ได้ขนาด ๒.๕ – ๓.๐ เซนติเมตร



ภาพที่ ๓ การจัดสร้างที่หลบซ่อนสำหรับลูกกุ้งก้ามกราม





ภาพที่ ๔ การปล่อยพันธุ์กุ้งก้ามกราม



ภาพที่ ๕ กุ้งก้ามกรามที่จับได้ที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกคองหมา



ภาพที่ ๖ ชาวประมงในเขื่อนก๊วกคองหมา



ภาพที่ ๗ ปลาที่จับได้ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกคองหมา

